

Emerytowany profesor czy profesor emeritus?

Powyższe pytanie nasuwa się między innymi w związku z dyskusją dotyczącą statusu emerytowanych profesorów, która przetoczyła się na łamach *Gazety AMG*. Postanowiłem włączyć się do niej posługując się danymi z publikacji, która ukazała się w 2014 r. na łamach czasopisma medycznego *Quarterly Journal of Medicine*. Tytuł tej publikacji to *The role of emeriti and retired professors in medicine*. Należy zwrócić uwagę, że już w samym tytule istnieje rozróżnienie pomiędzy profesorami posiadającymi status *profesor emeritus* z tymi, którzy po prostu przebywają na emeryturze. W omawianej publikacji przedstawione zostały wyniki ankiety, która została rozprawiona pośród 64 emerytowanych profesorów oraz 63 mających jeszcze sporo lat do emerytury.

Odpowiedzi uzyskano od 89,1% ankietowanych. Pozwoliły one na ocenę sytuacji dotyczącej emerytowanych profesorów w 99 uniwersyteckich wydziałach medycznych w 20 krajach, takich jak: Algieria, Australia, Brazylia, Egipt, Francja, Grecja, Holandia, Libia, Malta, Niemcy, Polska, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Stany Zjednoczone, Szwajcaria, Tunezja, Turcja, Wielka Brytania i Włochy. Kwestionariusze zostały opracowane, a następnie były oceniane przez międzynarodowe gremium, których nazwiska można odnaleźć

pośród autorów tego artykułu. Piszący te słowa był odpowiedzialny za przeprowadzenie badania ankietowego pośród polskiej grupy profesorów. Przeprowadzone badania pozwoliły na stwierdzenie, że w zdecydowanej większości uniwersytetów europejskich (89% badanych) istnieje obyczaj nadawania statusu *profesor emeritus*. W blisko 84% spośród badanych uniwersytetów istnieją w tym zakresie odpowiednie przepisy wpisane w statut uczelni. Są one oparte o przepisy dotyczące szkolnictwa wyższego w tych krajach. Jak wiadomo pośród państw, w których nie istnieją tego typu uregulowania należy Polska. Oczywiście jak już wcześniej mieliśmy okazję dyskutować na łamach naszego czasopisma emerytowani profesorowie znajdują możliwość uczestnictwa w różnych formach działalności w rodzimej Uczelni. Natomiast nie ma w naszym kraju obyczaju formalnego uznawania pozycji *profesor emeritus*. Co ciekawe u naszych sąsiadów w Niemczech stanowisko takie zostało zniesione w 1976 r. W zdecydowanej większości krajów uznających status *profesor emeritus* jest ono nadawane dożywotnio. Istnieją jednak takie kraje jak dla przykładu Francja, w których nominacja taka jest ważna przez okres 2-3 lat i następnie musi podlegać odnowieniu. Zależy to w głównej mierze od aktywności naukowej i/ lub dydaktyczno-organizacyjnej danej osoby i wymaga złożenia ponownego wniosku do władz uczelni. Ciekawym przykładem jest w tym względzie przypadek profesora Luc Montagnier, który w 2008 r. uzyskał nagrodę Nobla w dziedzinie medycyny i fizjologii. Został zmuszony do przejścia na emeryturę zgodnie z obowiązującymi przepisami. Sprawa zakończyła się tym, iż kontynuował swoją karierę naukową w Stanach Zjednoczonych jako *Concorde* profesor. Zdaniem omawianego Noblisty największe osiągnięcia w dziedzinie fizyki czy matematyki są osiągnięte przez ludzi młodych, natomiast w naukach biologicznych górują w tym względzie osoby starsze, ze znacznym doświadczeniem zawodowym. Wracając do przedstawienia wyników naszej ankiety, to 58% emerytowanych profesorów miało możliwość posiadania własnego gabinetu, a nieco ponad 40% wolnego dostępu do laboratorium, telefonu czy też poczty elektronicznej w rodzimej *Alma Mater*. Ponad 40% spośród badanych ma możliwość ubiegania się i realizacji grantów naukowych, natomiast 1/3 z nich uczestniczy w zajęciach dydaktycznych. Z przeprowadzonych badań wynika, że najtrudniej utrzymać jest miejsce na parkingu Uczelni, ponieważ możliwość korzystania z takiego przywileju podało jedynie 7% badanych. Kończąc przegląd wyników ankiety warto dodać, że 41% badanych emerytowanych profesorów w ciągu ostatniego roku przed przeprowadzeniem tego badania opublikowało przynajmniej jedną pracę w czasopiśmie należącym do listy filadelfijskiej. Należy wspomnieć, że pośród badanych byli i tacy, którzy opublikowali w tym czasie 7 a nawet 10 tego typu publikacji. Z dyskusji, którą przeprowadziliśmy z kolegami uczestniczącymi w opraco-

Q J Med 2014; 107:405-407
doi:10.1093/qjmed/hcu026 Advance Access Publication 3 February 2014

Commentary

QJM

The role of emeriti and retired professors in medicine

N.G. DE SANTO¹, P. ALTUCCI¹, A. HEIDLAND², G. STEIN³, J.S. CAMERON⁴ and B. RUTKOWSKI⁵

From the ¹Department of Medicine, Second University of Naples, Naples, Italy, ²Department of Internal Medicine, University of Wuerzburg, Wuerzburg, ³Department of Internal Medicine, University of Jena, Jena, Germany, ⁴Department of Medicine, Guy's Campus, Kings College London, London, UK and ⁵Department of Internal Medicine, Nephrology and Transplantation, University of Gdansk, Gdansk, Poland

Address correspondence to N.G. De Santo, Department of Medicine, Second University of Naples, 5 Via Pansini, Pad 17, 80131 Naples, Italy. email: nataleg.desanto@unina2.it

Introduction

University professors, at least in Europe, are requested to retire at fixed ages, independent of their wishes or intellectual abilities. By contrast, in the USA, age alone cannot legally be a reason for imposing retirement. After retirement, in many universities some professors achieve the status of emeritus(a) which in some instances is an honorary title, but usually allows continued research and teaching. However, the nomination of emeritus(a) professors is not granted to everybody, and specific studies on these academic policies are still lacking and is the goal of this study.

Methods

We conducted an international inquiry focusing on emeritus policy in 99 departments of medicine of 99 universities, in 20 countries of high, medium and low economy (Algeria, Australia, Brazil, Egypt, France, Germany, Greece, Italy, Malta, Libya, Poland, Romania, Slovak Republic, Slovenia, Switzerland, The Netherlands, Tunisia, Turkey, UK and USA).

Specific questionnaires were sent to 63 active professors and 64 emeritus/retired professors. The response rate was 89.1%. The questionnaire asked about (i) facilities granted through emeritus status, (ii) the possibility of submitting applications for

grant support and to receive donations, (iii) participation in teaching activities, e.g. providing tutorial activity, giving seminars and teaching in Masters' and Ph.D. courses and (iv) about the possibility for retired/emeritus(a) professors to represent either the president, and/or the dean and the chief of the department.

Results

Table 1 shows that 88.9% of the investigated and responding universities nominated emeritus professors, and the majority of them (83.8%) had rules for nomination in their constitutions. Emeritus and retired professors could apply for grants and receive donations in 42.4% of universities, in 57.6% they were allowed to keep their offices and in 41.4% a laboratory with full E-mail and telephone/fax. In 35.4% of the university emeritus professors participated in departmental meetings, but the right to vote was granted in only a few cases.

In 30% of the universities, teaching was allowed at all levels (face to face, tutorial and seminars, equally in high level courses (Ph.D. and Masters). In Germany, all retired professors can still give lectures of their choice. 41.2% of the emeriti/retired professors we contacted continued to do research, and had published at least one impact-factor paper or one book in the last 12 months. Many produced

waniu wyników oraz przygotowaniu publikacji wynika, iż proces nadawania statusu *profesor emeritus* nie jest identyczny we wszystkich krajach, w których przeprowadzone były badania. Natomiast istnieją także pewne wspólne zasady, które sprowadzają się do następujących postulatów:

1. Nadanie statusu *profesor emeritus* nie odbywa się automatycznie wraz z przejściem danej osoby na emeryturę i wymaga złożenia dobrze udokumentowanego wniosku.

2. Nadawanie tego stanowiska odbywa się zgodnie ze ściśle określonymi kryteriami, wśród których główną rolę przypisuje się zaangażowaniu kandydata w działalność rodzimej uczelni.

3. Stanowisko *profesor emeritus* nadawane jest przez właściwe gremium przedstawicielskie takie jak: Rada Wydziału i/ lub Senat.

Osobną sprawą jest formuła, zgodnie z którą *profesor emeritus* uczestniczy w społeczności akademickiej swojej uczelni. W zdecydowanej większości przypadków stanowisko to jest honorowe i nie pociąga za sobą bezpośrednich kosztów osobowych. Należy jednak gwoździem do ściśleści podkreślić, że w niektórych krajach, takich jak Włochy czy Słowacja *profesor emeritus* otrzymuje gratyfikację finansową z budżetu swojej *Alma Mater*. Problemy związane z aktywnością emerytowanych profesorów są zresztą tematem poruszonym w różnych środowiskach medycznych. Warto tu bowiem wspomnieć także o publikacji dotyczącej roli emerytowanych profesorów pediatrii, która ukazała się pod koniec ubiegłego roku. Przedstawiono w niej wyniki badań przeprowadzonych przez European Paediatric Association, którymi objęto 350 wydziałów medycznych w 28 krajach europejskich, w tym 18 należących do Unii Europejskiej. Badania te wykazały, że w ponad połowie krajów, w których przeprowadzono badania, emerytowani profesorowie nie są dobrze wykorzystywani w swoich rodzimych uczelniach. Dzieje się to w sytuacji, w której istnieją narastające braki w dostępie do dobrze wykształconych lekarzy pediatrów, szczególnie w rozwiniętych krajach europejskich.

Autorzy tej publikacji sugerują, że lepsze wykształcenie emerytowanych profesorów powinno stać się jednym ze sposobów rozwiązania coraz bardziej widocznego kryzysu w zakresie opieki pediatrycznej w Europie.

Mam nadzieję, że przedstawione powyżej dane przybliżą nieco sytuację w jakiej znajdują się emerytowani profesorowie w innych krajach. Sądzić należy, że sprawa ta w szczególności zainteresuje grono profesorów, którzy przekroczyli wiek emerytalny bądź zbliżają się do tej granicy. Być może skłonię także władze naszej *Alma Mater* do zastanowienia się czy nie warto stworzyć formalno-prawnych zasad powoływania emerytowanych profesorów na stanowisko *profesor emeritus*. W końcu skoro mamy już u nas *visiting professors*, to czemu nie możemy mieć *profesor emeritus*? Nie jest to oczywiście gotowy postulat pod adresem władz Uczelni, a materiał do przemyśleń i dyskusji. Chętnie będziemy oczekiwać na potencjalne wypowiedzi w tej sprawie i jednocześnie z przyjemnością udostępniemy łamy naszego czasopisma dla ich upowszechnienia w naszej społeczności akademickiej. Aby dolać jeszcze nieco przyszłowiowej oliwy do ognia pragnę uprzejmie donieść, że 30 września 2016 r. w Atenach zostało powołane do życia „European Association of Professors Emeriti”. Informacje o tym jak do tego doszło oraz o celach tego stowarzyszenia przedstawię w kolejnym numerze *Gazety AMG*.

prof. Bolesław Rutkowski

Autor powołuje się na publikacje:

1. de Santo N.G., Altucci P., Heidland A., Stein G., Cameron J.S., Rutkowski B. The role of emeriti and retired professors in medicine. *Q. J. Med.* 2014; 107: 405-407.
2. Ehrich J., Nwaneri N., de Santo N. The Role of Retired Pediatric Professors in European Child Healthcare Services. *European Paediatric Association* 2016; November.

USG bez tajemnic

Ponad 100 osób, w tym studenci z zaprzyjaźnionych uczelni medycznych w Bydgoszczy i Olsztynie wzięło udział w spotkaniu Studenckiego Koła Naukowego Ultrasonografii Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego. Przed wykładami odbył się test kwalifikujący do wyjazdu na I Zamojskie Warsztaty Ultrasonograficzne dla Studentów. Spotkanie otworzył **dr hab. Wojciech Kosiak**, który opowiedział o badaniu ultrasonograficznym płuc oraz patologiach, które można uwidoczniać. Wśród wykładowców byli również: **dr Magdalena Krygier**, **dr Tomasz Batko**, **dr Jakub Wiśniewski**, **dr Marek Tomaszewski**, **dr Mariusz Kujawa**, **dr Mateusz Kosiak**, **lek. Józef Szczyrski** oraz **lek. Andrzej Pomięcho**. W spotkaniu uczestniczył dyrektor techniki obrazowej TMS Jerzy Plota z firmy Toshiba, która pomogła przy organizacji

tego wydarzenia oraz jest patronem studenckiej pracowni ultrasonografii w Gdańskim Uniwersytecie Medycznym. Tematyka wykładów obejmowała zmiany patologiczne w badaniu jelit, zmiany ogniskowe w wątrobie i śledzionie, ocenę trzustki i przetrzeni zaotrzewnowej, podstawowe zmiany możliwe do obrazowania w nerkach, diagnostykę ultrasonograficzną zapaleń płuc, ciekawe przypadki z pracy lekarza rodzinnego, podstawy badania echokardiograficznego oraz zmiany w pęcherzyku żółciowym. Spotkanie, które odbyło się 25 lutego 2017 r. zostało zakończone *Quizem o nagrodę prezesa*. Walka była zacięta i w drugiej dogrywce zwyciężył **Paweł Walisiewicz**, student IV roku kierunku lekarskiego. ■

